

KRONIEK

Mr. L.M. van Bochove* en prof. mr. X.E. Kramer**

Internationaal privaatrecht en procesrecht 2010-2015

Deze kroniek bespreekt voor het internationaal privaatrecht en procesrecht de belangrijkste actualiteiten op het gebied van het internationale consumentenrecht. Daarbij kijken we naar de periode 2010-2015, maar omdat het de eerste kroniek is zullen ook enkele eerdere belangrijke ontwikkelingen kort worden geschetst.

1. Inleiding

De internationalisering van de consumentenmarkt is niet stormachtig te noemen, maar het aantal consumententransacties met grensoverschrijdende aspecten neemt wel gestaag toe. Veel van deze transacties waarbij ipr-vragen kunnen rijzen, betreffen via internet gesloten overeenkomsten. Twee Eurobarometers van 2013 geven aan dat ongeveer de helft van de Europese consumenten goederen of diensten via internet had besteld in het afgelopen jaar, waarbij in 18% daarvan sprake was van een bedrijf dat in een ander land was gevestigd (tegen 12% in 2006).¹ In Nederland had in de referentieperiode zelfs 35% van de respondenten goederen of diensten van in een ander land gevestigd bedrijf afgenomen.² Daarnaast doet ongeveer een op de vijf Europese consumenten die voor vakantie of zaken in het buitenland verblijft in een andere EU-lidstaat niet aan dit verblijf gebonden aankopen, en reist 14% af naar een andere EU-lidstaat primair met als doel om een goed of dienst af te nemen in dat

---

* Universitair docent Internationaal Privaatrecht aan de Universiteit Leiden

** Hoogleraar Internationaal Privaatrecht en Europees Burgerlijk Procesrecht aan de Erasmus School of Law en vaste medewerker van dit tijdschrift

¹ Europese Commissie, Flash Eurobarometer 358, Consumer attitudes towards cross-border trade and consumer protection, 2013, p. 9; Special Eurobarometer 395: European Small Claims Procedure, 2013, p. 10. In 11% van de gevallen was dit bedrijf in de EU gevestigd en in 7% daarbuiten.

² Special Eurobarometer 395: European Small Claims Procedure (noot 1), p. 12. In 20% daarvan is het bedrijf in de EU gevestigd en in 15% daarbuiten. In dat jaar had bijna drie vierde van de Nederlandse consumenten een goed of dienst via internet afgenomen; de onlinemarkt in Nederland is dus groot.

land.³ Ook in deze laatste categorie is sprake van een lichte stijging. Kortom, het aantal grensoverschrijdende consumentenovereenkomsten is substantieel. Daarnaast zijn er natuurlijk andere aan consumenten gerelateerde geschillen die zich vaak buiten de landsgrenzen van een bepaald land uitstrekken, in het bijzonder die welke voortvloeien uit productaansprakelijkheid.

In deze nieuwe kroniek gewijd aan het internationaal privaatrecht en procesrecht zullen de belangrijkste actualiteiten op het gebied van het internationale consumentenrecht worden belicht. De nadruk ligt daarbij op de periode 2010-2015, maar omdat het de eerste kroniek is zullen ook enkele belangrijke eerdere belangrijke ontwikkelingen kort worden geschetst. Het internationaal privaatrecht is in de afgelopen ruim vijftien jaar in hoog tempo ge-europeaniseerd, en ook wat betreft de consumentenbescherming in grensoverschrijdende zaken heeft de Europese Commissie niet stilgezeten.⁴ Twee kerninstrumenten op het gebied van het internationaal privaatrecht zijn de Verordening voor het toepasselijke recht op overeenkomsten (hierna: Rome I-Vo.) en de herschikte Verordening voor de internationale bevoegdheid en de erkenning en tenuitvoerlegging (hierna: Brussel *Ibis*-Vo.), die geldt sinds 10 januari 2015.⁵ Beide regelingen bevatten bijzondere bepalingen voor de bescherming van consumenten. Daarnaast kan voor het procesrecht in het bijzonder worden gewezen op de Europese procedure voor geringe vorderingen (small-claims-procedure), die sinds 2009 toepasselijk is en momenteel wordt herzien.⁶ Voor de verbetering van zowel nationale als grensoverschrijdende buitengerechtelijke geschillenbeslechting zijn in 2013 de Richtlijn ADR consumenten en de Verordening ODR consumenten tot stand gebracht.⁷ Deze instrumenten moesten uiterlijk in juli 2015 in het nationale recht zijn geïmplementeerd en het ODR(online-

---

³ Special Eurobarometer 395: European Small Claims Procedure (noot 1), p. 15.

⁴ Ten gevolge van de verruimde bevoegdheden die in 1999 bij het Verdrag van Amsterdam werden ingevoerd. Zie intussen art. 67 jo. art. 81 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), waarin de bevoegdheid voor instrumenten op het gebied van het internationaal privaatrecht en procesrecht is neergelegd.

⁵ Verordening (EU) 1215/2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (herschikking), *PbEU* 2012, L 351/1. Dit is de opvolger van de Brussel I-Vo. (EG) 44/2001.

⁶ Verordening (EG) 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen, *PbEU* 2007, L 199/1.

⁷ Richtlijn 2013/11/EU betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG, *PbEU* 2013, L 165/63; Verordening (EU) 524/2013 betreffende onlinebeslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG (Verordening ODR consumenten), *PbEU* 2013, L 165/1.

dispute-resolution)-platform is per 15 februari 2016 operationeel.

In deze kroniek wordt eerst stilgestaan bij het begrip ‘consumentenovereenkomst’ in het ipr, zoals dit in recente rechtspraak nader is afgebakend (par. 2). Vervolgens komen de ontwikkelingen rond het toepasselijke recht (par. 3), het internationaal bevoegdheidsrecht en erkennings- en tenuitvoerleggingsrecht (par. 4) aan bod, en worden de actualiteiten in het Europese eenvormige procesrecht besproken (par. 5).

2. Het begrip ‘consumentenovereenkomst’ in het internationaal privaatrecht

2.1. Privégebruik; totstandkomingsvoorwaarden

Niet elke consument kan een beroep doen op de beschermende bepalingen die in de Brussel *Ibis*-Vo. en Rome I-Vo. zijn opgenomen. Deze ipr-verordeningen kennen een beperktere definitie van het begrip ‘consumentenovereenkomst’ dan het nationale recht en de Europese richtlijnen.

De bevoegdheidsregels uit afdeling 4 van hoofdstuk II van de Brussel *Ibis*-Vo. en de verwijzingsregels van art. 6 Rome I-Vo. zijn van toepassing op overeenkomsten die gesloten zijn door een natuurlijk persoon, de consument, voor een gebruik dat als niet bedrijfs- en beroepsmatig kan worden beschouwd. De wederpartij van de consument moet handelen in de uitoefening van zijn bedrijf of beroep.⁸ Bij het vereiste van niet bedrijfs- of beroepsmatig gebruik heeft het Hof van Justitie overwogen dat de overeenkomst uitsluitend moet zijn gesloten om in de consumptiebehoeften van de consument als particulier te voldoen.⁹

Hieronder valt tevens het voorzien in de behoeften van familieleden van de consument, maar bijvoorbeeld ook het kopen van een kerstcadeau voor een vriend.¹⁰ Wanneer het gebruik deels voor privédoeleinden is bestemd en deels bedrijfs- of beroepsmatig is, zijn de consumentenbeschermende bepalingen niet van toepassing, tenzij het bedrijfs- of beroepsmatige gebruik een onbeduidende rol vervult. Dat het privégebruik zwaarder weegt, is niet relevant.¹¹

---

⁸ Zie art. 6 lid 1 Rome I-Vo. Voor art. 17 lid 1 Brussel *Ibis*-Vo. geldt hetzelfde, zie HvJ EU 14 maart 2013, C-419/11, ECLI:EU:C:2013:165, r.o. 30 (*Česká spořitelna/Feichter*).

⁹ Zie o.a. HvJ EG 20 januari 2005, C-464/01, *TvC* 2005, afl. 5, p. 194-199, m.nt. M.B.M. Loos (*Gruber*); HvJ EU 14 maart 2013, C-419/11, ECLI:EU:C:2013:165, r.o. 32 (*Česká spořitelna/Feichter*).

¹⁰ Zie P. Stone, *EU Private International Law*, Cheltenham: Elgar European Law 2014, p. 135.

¹¹ HvJ EG 20 januari 2005, C-464/01, r.o. 42, *TvC* 2005, afl. 5, p. 194-199, m.nt. M.B.M. Loos (*Gruber*).

Voor de toepassing van de consumentenbeschermende bevoegdheidsregels is tevens vereist dat de overeenkomst is gesloten tussen de consument en de als procespartij optredende professionele wederpartij. In *Maletic*¹² overwoog het Hof van Justitie dat de consumentenbeschermende bepalingen van de Brussel I-Vo. ook kunnen worden ingeroepen in de verhouding tussen de consument en de contractpartner van de marktdeelnemer met wie de consument zijn overeenkomst heeft gesloten. In *Kolassa*¹³ maakte het Hof echter duidelijk dat ‘deze uitlegging berust op specifieke omstandigheden waarin de consument vanaf het begin onlosmakelijk contractueel gebonden was aan twee contractspartijen’.

Tot zover komt de invulling van het begrip ‘consumentenovereenkomst’ in hoge mate¹⁴ overeen met die in het materiële consumentenrecht. Om een beroep te kunnen doen op de consumentenbeschermende bepalingen van de Brussel *Ibis*-Vo. en de Rome I-Vo. is het echter niet voldoende dat aan bovenstaande vereisten is voldaan. Deze verordeningen bieden doorgaans¹⁵ alleen bescherming aan de consument wanneer deze te maken heeft met een ‘actieve wederpartij’.¹⁶ Of er sprake is van een actieve wederpartij, moet worden bepaald aan de hand van de totstandkomingsvoorwaarden voor de overeenkomst. Zowel art. 17 lid 1 onderdeel c Brussel *Ibis*-Vo. als art. 6 lid 1 Rome I-Vo. vereist dat de professionele partij commerciële of beroepsactiviteiten heeft ontplooid in de lidstaat/het land waar de consument woonplaats dan wel gewone verblijfplaats heeft, of zulke activiteiten heeft gericht op dat land, of op meerdere landen, met inbegrip van dat land, en dat de overeenkomst onder die activiteiten valt.¹⁷

---

¹² HvJ EU 14 november 2013, C-478/12, *TvC* 2015, afl. 1, p. 39-43, m.nt. R.R.M. de Moor.

¹³ HvJ EU 28 januari 2015, C-375/13, ECLI:EU:C:2015:37.

¹⁴ Zie over de vraag of de strikte interpretatie van het HvJ in *Gruber* ook geldt voor de materieelrechtelijke consumentenrichtlijnen o.a. M.B.M. Loos, ‘Het begrip “consument” in het Europese en Nederlandse privaatrecht’, *WPNR* 2005, afl. 6638; H.-W. Micklitz & N. Reich, ‘Crónica de una muerta anunciada: The Commission proposal for a “Directive on Consumer Rights”’, *CMLR* 2009, p. 482. De Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten lijkt uit te gaan van een ruimere definitie. In overweging 17 van de preambule staat dat een persoon een overeenkomst sluit voor deels privé- en deels bedrijfs- of beroepsmatig gebruik, als consument wordt aangemerkt wanneer ‘het handelsoogmerk zo beperkt is dat het binnen de globale context van de overeenkomst niet overheerst’.

¹⁵ Uitzonderingen staan in art. 17 lid 1 onderdeel a en b Brussel *Ibis*-Vo., zie hieronder par. 4.1.2.

¹⁶ X.E. Kramer & H.L.E. Verhagen (m.m.v. A.P.M.J. Vonken & S. van Dongen), *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht. 10. Internationaal privaatrecht. Deel III. Internationaal vermogensrecht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015/848.

¹⁷ De Rome I-Vo. wijkt op dit punt overigens af van haar voorganger, het Europees Overeenkomstenverdrag (EVO), dat nog van toepassing is op overeenkomsten die zijn gesloten vóór 17 december 2009. Het EVO kent

In de volgende paragraaf zal worden ingegaan op de vraag wanneer sprake is van het ‘richten van activiteiten’ in verband met het gebruik van het internet. Het vereiste dat de overeenkomst onder die activiteiten valt, stond centraal in een recent arrest van het Hof van Justitie.¹⁸ In deze zaak waren twee overeenkomsten gesloten tussen dezelfde partijen. Vaststond dat de eerste overeenkomst voldeed aan de vereisten van art. 17 lid 1 aanhef en onderdeel c Brussel *Ibis-Vo*. Met betrekking tot de tweede overeenkomst waren de vereisten eveneens vervuld, met uitzondering van de voorwaarde dat de overeenkomst onder de activiteiten valt die de professionele partij heeft gericht op de lidstaat waar de consument woonachtig is. De vraag was of art. 17 lid 1 niettemin van toepassing kon zijn op de tweede overeenkomst, nu deze een sterke samenhang vertoonde met de eerste overeenkomst. Volgens het Hof kan een overeenkomst die op zichzelf niet behoort tot de activiteiten die de ondernemer richt op de lidstaat van de consument, toch onder art. 17 lid 1 onderdeel c vallen indien zij verband houdt met een eerdere overeenkomst die is gesloten in het kader van dergelijke activiteiten. Of er sprake is van zo een verband, moet door de nationale rechter worden beoordeeld aan de hand van de feiten, waarbij door het Hof met name worden genoemd ‘het feit dat de twee overeenkomsten zijn gesloten tussen dezelfde partijen, het feit dat deze overeenkomsten hetzelfde economische doel nastreven met betrekking tot hetzelfde specifieke doel, en het feit dat de tweede overeenkomst de eerste overeenkomst vervolledigt doordat zij ertoe strekt het door deze laatste overeenkomst beoogde economische resultaat te bereiken’.¹⁹

De beperktere definitie van de consumentenovereenkomst in de ipr-verordeningen ten opzichte van het materiële consumentenrecht wordt ingegeven door het beginsel van rechtszekerheid. Wanneer een professionele partij zich begeeft in de rechtssfeer van de consument, kan zij verwachten dat het recht van het land waar de consument gewone verblijfplaats heeft van toepassing is of dat de rechter van de lidstaat waar de consument woonplaats heeft bevoegd is. Anderzijds zouden professionele partijen die geen activiteiten hebben ontplooid in of gericht op het land van de consument onevenredig worden benadeeld wanneer de gevolgen van de beschermende bepalingen ook voor hen zouden gelden. Van een lokale winkelier kan bijvoorbeeld niet worden gevergd dat hij bij al zijn klanten navraagt waar zij hun woonplaats hebben, om er zo achter te komen waar hij eventueel zou kunnen

---

een nog beperktere definitie en biedt slechts bescherming aan de passieve consument, van wie in geheel geen initiatief was uitgegaan ten aanzien van het sluiten van de grensoverschrijdende overeenkomst. Of de consument zelf initiatief heeft getoond, is onder de Rome I-Vo. – evenals onder de Brussel *Ibis-Vo*. – niet relevant.

¹⁸ HvJ EU 23 december 2015, C-297/14, ECLI:EU:C:2015:844 (*Hobohm/Kampik*).

¹⁹ *Idem*, r.o. 40.

worden gedaagd of welk recht van toepassing is op de koopovereenkomst.²⁰

2.2. Activiteiten richten via het internet

De door het Hof van Justitie gewezen arresten waarin het criterium van ‘activiteiten gericht op’ in verband met het gebruik van elektronische middelen centraal stond, zien alle op art. 17 Brussel *Ibis-Vo.*, maar hetzelfde criterium is opgenomen in art. 6 lid 1 Rome I-Vo.²¹

In het eerste arrest, de gevoegde zaken *Pammer* en *Alpenhof*,²² oordeelde het Hof dat van belang is dat de commerciële partij voornemens was om te handelen met consumenten in andere landen, waaronder de lidstaat van de desbetreffende consument. Deze intentie kan blijken uit de website van de ondernemer en de algemene activiteit van het bedrijf. Factoren die het Hof niet-limitatief benoemt zijn het internationale karakter van de activiteit (zo ging het in *Pammer* om een trans-Atlantische bootreis), het vermelden van routebeschrijvingen vanuit andere lidstaten, het gebruik van een andere taal of munteenheid dan gebruikelijk in het land van de ondernemer, de mogelijkheid om vanuit een andere lidstaat een boeking te verrichten, de vermelding van een telefoonnummer met internationaal kengetal, uitgaven voor een zoekmachineadvertentiedienst op internet en/of van een andere topdomeinlevel (voor een Duits bedrijf niet .de maar bijvoorbeeld .com of .eu). Dat de gebruikte website niet van de professionele wederpartij was, maar van een tussenpersoon via wie – in de zaak *Pammer* – de reis was geboekt, hoeft volgens het Hof niet in de weg te staan aan de conclusie dat de wederpartij zijn activiteiten (mede) op de lidstaat van de consument richt. Van belang hierbij is welke band er tussen de wederpartij en die tussenpersoon bestaat en in hoeverre de wederpartij bekend is met de internationale activiteiten van de tussenpersoon.

In twee latere arresten stond de vraag centraal of het voor de toepasselijkheid van de consumentenbepalingen van de Brussel I-Vo. noodzakelijk is dat de overeenkomst daadwerkelijk op afstand is gesloten. Het Hof beantwoordde deze vraag ontkennend. In *Mühlleitner* was de Oostenrijkse consument na raadpleging van de internationaal gerichte website van de wederpartij, zelf naar Duitsland – het land van de wederpartij – afgereisd om

---

²⁰ Zie X.E. Kramer, ‘Internationale consumentenovereenkomst’, in: E.H. Hondius & G.J. Rijken (red.), *Handboek Consumentenrecht*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2015, p. 611.

²¹ Zie ook Kramer 2015, noot 20, p. 614-615; Asser/Kramer & Verhagen 2015/856-859, noot 16. In overweging 24 van de preambule van de Rome I-Vo. wordt geëxpliciteerd dat het criterium in de Brussel I-Vo. (nu dus Brussel *Ibis-Vo.*) en de Rome I-Vo. op ‘samenhangende wijze’ moet worden uitgelegd.

²² HvJ EU 7 december 2010, gevoegde zaken C-585/08 en C-144/09, *TvC* 2012, afl. 1, p. 28-40, m.nt. T. Kruger.

de overeenkomst te sluiten.²³ Dit stond de kwalificatie van de overeenkomst als consumentenovereenkomst niet in de weg.

Dat niet wordt verlangd dat de overeenkomst op afstand is gesloten, werd bevestigd in *Emrek/Sabranovic*.²⁴ In deze zaak werd tevens de vraag gesteld of er sprake moet zijn van een causaal verband tussen het middel waarmee de activiteiten op de lidstaat van de consumenten worden gericht en de sluiting van de overeenkomst. In dit geval had de in Frankrijk gevestigde wederpartij van de consument, die in Duitsland woonachtig was, een website, waarop onder meer Franse telefoonnummers en een Duits gsm-nummer stonden, met hun respectievelijke kengetallen. De consument in kwestie reisde af naar het land van de professionele wederpartij en sloot daar de overeenkomst. Hij was echter niet door middel van de website maar via kennissen op de hoogte geraakt van het bestaan van die wederpartij. Volgens het Hof is het niet noodzakelijk dat er een causaal verband bestaat tussen het middel waarmee de wederpartij zijn commerciële of beroepsactiviteit richt op de lidstaat van de consument – hier de website – en het sluiten van de overeenkomst met deze consument. Zou een causaal verband wel worden vereist, dan zou dat bewijsproblemen voor de consument kunnen opleveren, in het bijzonder wanneer de overeenkomst niet via de website is gesloten. Daarmee zou de bescherming van de consument worden verzwakt.²⁵ Het Hof voegde eraan toe dat het bestaan van een causaal verband wel een aanwijzing vormt dat de overeenkomst verband houdt met de commerciële of beroepsactiviteit van de wederpartij, zoals in zowel art. 17 Brussel *Ibis*-Vo. als art. 6 Rome I-Vo. wordt vereist.

Met deze rechtspraak lijkt het Hof afstand te nemen van de oorspronkelijke gedachte achter de consumentenbeschermende bepalingen in het ipr, te weten de bescherming van zogeheten passieve consumenten die zelf geen initiatief hebben genomen om een grensoverschrijdende overeenkomst te sluiten. De nadruk ligt nu op de actieve professionele wederpartij.²⁶ Hoewel de consumentenbescherming daarmee duidelijk is opgerekt, doet dit niet te zeer afbreuk aan de hierboven benoemde rechtszekerheid voor de professionele wederpartij. Het dient immers steeds te gaan om een onderneming die duidelijk zijn activiteiten tot over de eigen landgrens wenst uit te strekken, inclusief tot het land van de desbetreffende consument.

Overigens kunnen juist vanuit het oogpunt van de rechtszekerheid en voorspelbaarheid ook vraagtekens worden gezet bij de benadering van het Hof van Justitie, met name de in het

---

²³ HvJ EU 6 september 2012, C-190/11, *TvC* 2013, afl. 3, p. 145-148, m.nt. R.R.M. de Moor.

²⁴ HvJ EU 17 oktober 2013, C-218/12, *TvC* 2015, afl. 1, p. 37-39 en 41-43, m.nt. R.R.M. de Moor.

²⁵ *Idem*, r.o. 25.

²⁶ Asser/Kramer & Verhagen 2015/849-850, noot 16.

arrest *Pammer en Alpenhof* gegeven niet-limitatieve lijst van criteria. Een aantal van deze criteria is sterk afhankelijk van de feitelijke omstandigheden van het geval, waardoor de vraag wanneer de wederpartij zijn activiteiten richt op de lidstaat van de consument zich in veel gevallen lastig laat beantwoorden.²⁷

3. Consumententransacties en toepasselijk recht

3.1. Consumenten- en andere overeenkomsten; onrechtmatige daad

Het toepasselijke recht op consumententransacties met grensoverschrijdende aspecten is primair in de Rome I-Vo. geregeld.²⁸ Art. 6 Rome I-Vo. bevat een consumentenbeschermende bepaling. Op grond hiervan is het recht toepasselijk van het land waar de consument zijn gewone verblijfplaats heeft, en kan niet door middel van een rechtskeuze ten gunste van een ander rechtsstelsel van het dwingende recht van het woonland van de consument worden afgeweken. Zoals bleek in par. 2, is van een consumentenovereenkomst in de zin van art. 6 slechts sprake indien de professionele wederpartij commerciële of beroepsactiviteiten in het land van de consument ontplooit of op dat land richt.

In art. 6 lid 4 wordt een vijftal typen overeenkomsten uitgesloten, waaronder de vervoerovereenkomsten voor zover dit geen pakketreis in de zin van de Richtlijn Pakketreizen is en overeenkomsten met betrekking tot onroerend goed, met uitzondering van timeshareovereenkomsten. Voor vervoerovereenkomsten die niet onder art. 6 vallen geldt art. 5 Rome I-Vo. Op grond van art. 5 lid 2 is op passagiersvervoer in beginsel – evenals voor consumentenovereenkomsten – het recht van de gewone verblijfplaats van de passagier toepasselijk.²⁹ Zo paste de Rechtbank Den Haag in een luchtvaartzaak (vertragingsschade) Nederlands recht toe als het recht van het land van de gewone verblijfplaats van de passagier.³⁰ Tevens werd op een in Frankrijk wonende medepassagier Nederlands recht toegepast als ‘nauwer verbonden recht’ in de zin van art. 5 lid 4 Rome I-Vo., nu deze met een Nederlands gezelschap reisde dat vanuit Amsterdam was vertrokken. Voor

---

²⁷ Zie noot van Kruger, *TvC* 2012, afl. 1, p. 39-40.

²⁸ Deze verordening is sinds 17 december 2009 toepasselijk op overeenkomsten gesloten op of na deze datum.

²⁹ In tegenstelling tot consumentenovereenkomsten onder art. 6 is voor vervoerovereenkomsten ingevolge art. 5 lid 2 echter een rechtskeuze voor bepaalde (met de overeenkomst verbonden) rechtsstelsels onverkort mogelijk.

³⁰ Zie Rb. Den Haag 2 oktober 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:17840 betreffende een luchtvaartzaak (vertragingsschade) waarin art. 5 Rome I-Vo. werd toegepast omdat het geen pakketreis betrof.

verzekeringsovereenkomsten bevat art. 7 Rome I-Vo. een aparte regeling en deze overeenkomsten vallen, ook als hierbij een consument betrokken is, niet onder art. 6 Rome I-Vo.³¹

Indien het type overeenkomst uitgesloten is onder art. 6 of niet onder de daarin gestelde totstandkomingsvoorwaarden is gesloten, gelden de algemene regels van de Rome I-Vo. Doorgaans is dan op grond van art. 4 het recht van de verkoper of dienstverlener toepasselijk. Daarnaast geldt dat als een vordering niet uit overeenkomst maar uit onrechtmatige daad voortvloeit, in beginsel de Verordening voor het toepasselijke recht op niet-contractuele verbintenissen (hierna: Rome II-Vo.) toepasselijk is.³² Zo paste in een medische-aansprakelijkheidszaak de Rechtbank Rotterdam de Rome II-Vo. toe op een vordering die niet tegen de kliniek (waarmee een geneeskundige behandelingsovereenkomst was gesloten) was ingesteld, maar tegen de plastisch chirurg die een behandeling had verricht.³³ Deze vorderingen worden ingevolge art. 4 Rome II-Vo. in beginsel beheerst door het recht van het land waar de schade intreedt (art. 4 lid 1). Een uitzondering geldt voor het geval beide partijen in hetzelfde land hun gewone verblijfplaats hebben (art. 4 lid 2). In de genoemde medische-aansprakelijkheidszaak paste de rechtbank echter niet het Nederlandse recht toe als het recht van de gemeenschappelijke gewone verblijfplaats van partijen (arts en patiënt), maar Belgisch recht als het recht van het land waar de ingreep had plaatsgevonden nu dit een ‘nauwer verbonden recht’ was in de zin van art. 4 lid 3 Rome II-Vo. De rechtbank overwoog daartoe dat alle relevante voorvallen (de informatie, ingrepen en de nazorg) in België hadden plaatsgevonden, in een daartoe uitgeruste kliniek en met protocollen conform de Belgische regelgeving. Ook was de onrechtmatige daad nauw verbonden met de contractuele rechtsverhouding tussen de eiseres en de kliniek waaraan de arts verbonden was, waarop eveneens Belgisch recht van toepassing was.

3.2. Reikwijdte Rome I-Vo. en verhouding tot consumentenrichtlijnen

---

³¹ Op grond van art. 7 lid 3 geldt voor de meeste (niet grote) risico's het recht van het land waar het risico is gelegen; een rechtskeuze is toegestaan. De consument geniet bij verzekeringsovereenkomsten duidelijk minder bescherming. Zie ook Asser/Kramer & Verhagen 2015/926, noot 16.

³² Verordening (EG) 864/2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen (Rome II-Vo.), *PbEU* 2009, L 199/40. Dit is anders voor productaansprakelijkheidszaken, waarvoor het Haags Productaansprakelijkheidsverdrag geldt (zie ook art. 10:158 BW).

³³ Rb. Rotterdam 23 januari 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:BZ2365, *NIPR* 2013/245.

De Rome I-Vo. is in de EU-lidstaten steeds van toepassing voor de bepaling van het recht dat een internationale consumentenovereenkomst beheerst,³⁴ waarbij niet van belang is of de consumenten en/of het bedrijf in de EU zijn gevestigd. Een vraag die is opgekomen is hoe de Rome I-Vo. zich verhoudt tot het eenvormige Europese consumentenrecht zoals dat in de verschillende richtlijnen is neergelegd.

In een aantal richtlijnen wordt specifiek aangegeven in welke gevallen de daarin vervatte regels dwingend zijn. Zie bijvoorbeeld art. 12 van de Richtlijn Timesharing, waarin wordt bepaald dat ondanks de toepasselijkheid van het recht van een derde land (op grond van de Rome I-Vo.) een consument niet de bescherming van deze richtlijn mag worden onthouden met name indien een van de betrokken onroerende goederen zich op het grondgebied van een lidstaat bevindt.³⁵ In andere richtlijnen, zoals in art. 6 van de Richtlijn oneerlijke bedingen, wordt in meer algemene bewoordingen aangegeven dat daar niet van mag worden afgeweken door middel van een rechtskeuze voor een derde land indien er sprake is van een ‘nauwe band’ tussen de overeenkomst en het grondgebied van een lidstaat. Deze bepaling is in het Nederlandse recht ter gelegenheid van de implementatie nader uitgewerkt; art. 6:247 lid 4 BW bepaalt dat indien de consument in Nederland woonachtig is, de geïmplementeerde richtlijnbevestigingen moeten worden toegepast ‘ongeacht het recht dat een overeenkomst beheerst’. In deze gevallen zal steeds de richtlijn, zoals geïmplementeerd in het nationale recht, moeten worden toegepast en dit kan dan het op grond van de Rome I-Vo. toepasselijke recht doorkruisen.³⁶ Deze lezing wordt ondersteund door het arrest *eDate Advertising en Martinez* van het Hof van Justitie.³⁷ Hierin oordeelde het Hof dat het ‘herkomstlandbeginsel’, zoals dat is neergelegd in art. 3 Richtlijn elektronische handel geen conflictregel inhoudt,³⁸ maar dat deze richtlijn – mogelijk in weerwil van de conflictregel van Rome I-Vo. – wel met

---

³⁴ Dit met uitzondering van Denemarken, zie overweging 46 van de preambule van Rome I-Vo. Voor Denemarken geldt nog het EVO-Verdrag. Zie voor Nederland ook art. 10:154 BW, waarin de Rome I-Vo. van overeenkomstige toepassing wordt verklaard voor het geval een type overeenkomst buiten de werkingssfeer van de Rome I-Vo. zou vallen.

³⁵ Het tweede geval is wanneer de overeenkomst die niet rechtstreeks betrekking heeft op onroerend goed en de handelaar zijn handels- of beroepsactiviteit verricht in een lidstaat of deze activiteit met enigerlei middel richt op een lidstaat, en de overeenkomst onder die activiteit valt.

³⁶ Zie hierover uitgebreider Asser/Kramer & Verhagen 2015/867-873, noot 16.

³⁷ HvJ EU 25 oktober 2011, gevoegde zaken C-509/09 en C-161/10, ECLI:EU:C:2011:685 (*eDate Advertising en Martinez*).

³⁸ Als dit wel het geval zou zijn, dan zou deze als bijzondere conflictregel voorgaan op de Rome I-Vo. op grond van art. 23 Rome I-Vo.

zich meebrengt dat een verlener van een dienst van elektronische handel niet aan strengere voorwaarden mag worden onderworpen dan die welke gelden in het materiële recht van zijn herkomstland.³⁹

In de sinds juni 2014 toepasselijke Richtlijn betreffende consumentenrechten,⁴⁰ zoals geïmplementeerd in art. 6:230g-z BW, wordt de verhouding tot de Rome I-Vo. meer expliciet geregeld. Uit overweging 10 van de preambule blijkt dat deze richtlijn de toepassing van de Rome I-Vo. onverlet laat. Art. 25 van de richtlijn bepaalt dat consumenten geen afstand van hun rechten kunnen doen indien het recht van een lidstaat toepasselijk is. Of inderdaad het recht van een lidstaat toepasselijk is, moet op grond van de Rome I-Vo. worden bepaald. De richtlijn heeft dus geen ‘eigen’ toepassingsgebied, maar maakt onderdeel uit van het ingevolge de Rome I-Vo. toepasselijke recht voor zover dit het recht van een lidstaat is.

4. Internationaal procesrecht

4.1. Internationale bevoegdheid

4.1.1. Consumentenbeschermende bepalingen in Brussel *Ibis*-Vo.

Zoals bleek in par. 2, geldt ook voor de consumentenbeschermende bevoegdheidsbepalingen van afdeling 4 van hoofdstuk II van de Brussel *Ibis*-Vo. dat zij van toepassing zijn wanneer de consument wordt geconfronteerd met een wederpartij die zijn activiteiten ontplooit in of richt op de lidstaat waarin de consument woonachtig is. Art. 17 lid 1 Brussel *Ibis*-Vo. noemt echter nog twee categorieën overeenkomsten waarvoor de bevoegdheid wordt geregeld door afdeling 4, namelijk koop en verkoop op afbetaling van roerende lichamelijke zaken (onderdeel a) en leningen op afbetaling of andere krediettransacties ter financiering van de verkoop van zulke zaken (onderdeel b). Deze overeenkomsten worden, wanneer zij zijn gesloten door een consument voor een gebruik dat als niet bedrijfs- en beroepsmatig kan worden beschouwd, per definitie aangemerkt als consumentenovereenkomst, ongeacht of sprake is van een actieve wederpartij. Een ander verschil met de Rome I-Vo. is dat de Brussel *Ibis*-Vo. minder uitzonderingen kent; art. 17 lid 3 vermeldt slechts dat de afdeling niet van toepassing is op

---

³⁹ Dit komt ook tot uiting in overweging 40 van de preambule van Rome I-Vo., waarin wordt toegelicht dat de Rome I-Vo. de toepassing onverlet laat van andere instrumenten ten behoeve van de goede werking van de interne markt. Zie hierover Asser/Kramer & Verhagen 2015/662, noot 16.

⁴⁰ Richtlijn 2011/83/EU betreffende consumentenrechten, *PbEU* 2011, L 304/64.

vervoerovereenkomsten, waarbij – evenals in de Rome I-Vo. – een uitzondering wordt gemaakt voor pakketreisovereenkomsten.

De bevoegdheidsbepalingen van art. 17 e.v. Brussel *Ibis*-Vo. bieden de consument op drie manieren bescherming. In de eerste plaats geeft art. 18 lid 1 de consument de mogelijkheid om zijn vordering aan te brengen bij de rechter van de plaats waar hij zelf woonplaats heeft. De consument mag op grond van dezelfde bepaling en in overeenstemming met de hoofdregel van art. 4 zijn vordering ook aanbrengen bij de rechter van de lidstaat waar de wederpartij woonplaats heeft. De tweede manier waarop de Brussel *Ibis*-Vo. bescherming biedt aan consumenten, is door de alternatieve bevoegdheidsgronden, in het bijzonder art. 7 lid 1 dat bepaalt dat de rechter van de plaats van uitvoering van de litigieuze verbintenis bevoegd is, buiten toepassing te laten. Op grond van art. 18 lid 2 kan de vordering tegen de consument slechts worden ingediend bij de rechter van de lidstaat waar de consument woonplaats heeft. De derde wijze van bescherming wordt geregeld in art. 19, dat bepaalt onder welke voorwaarden een forumkeuze is toegelaten. Op grond van deze bepaling kunnen partijen een forumkeuze overeenkomen, maar alleen wanneer de overeenkomst hiertoe (a) is gesloten na het ontstaan van het geschil, (b) aan de consument de mogelijkheid geeft om de zaak aanhangig te maken bij een ander gerecht (niet-exclusieve forumkeuze), of (c) het gerecht van de lidstaat aanwijst waar de consument en de wederpartij hun gezamenlijke woonplaats of gewone verblijfplaats hebben, mits het recht van die lidstaat een dergelijke forumkeuze niet verbiedt. Door aanvullende voorwaarden te stellen wordt de partijautonomie ingeperkt, wat wordt gerechtvaardigd door het feit dat de professionele partij doorgaans een sterkere onderhandelingspositie heeft en de forumkeuze aan de consument kan opleggen.

In par. 2 kwam al naar voren dat de consumentenbeschermende bepalingen van art. 17 e.v. Brussel *Ibis*-Vo. in beginsel alleen van toepassing zijn wanneer sprake is van een overeenkomst tussen de procespartijen. Indien een consument de producent van een defect product, met wie hij geen overeenkomst heeft gesloten, aanspreekt op grond van productaansprakelijkheid, zal hij geen beroep kunnen doen op de consumentenbeschermende regels. In gevallen van prospectusaansprakelijkheid hangt het van de omstandigheden van het geval af of de consument een beroep kan doen op de consumentenbeschermende bepalingen van de Brussel *Ibis*-Vo. Dit blijkt uit het *Kolassa*-arrest,⁴¹ waarin een individuele belegger een vordering instelde tegen de emittent op grond van niet-nakoming van informatie- en toezichtverplichtingen en prospectusaansprakelijkheid. Het Hof van Justitie overwoog dat in

---

⁴¹ HvJ EU 28 januari 2015, C-375/13, ECLI:EU:C:2015:37.

deze zaak geen sprake was van een overeenkomst tussen de consument en de verwerende beroepsbeoefenaar, omdat de consument niet de houder was van de obligaties die door een institutionele belegger als dekkingsfonds in eigen naam in bewaring werden gehouden.⁴² Het toepassingsgebied van de consumentenbeschermende bepalingen van de Brussel *Ibis*-Vo. is ruimer dan dat van haar voorganger.⁴³ Art. 18 lid 1 bepaalt dat de consument zijn vordering ook kan instellen bij zijn eigen rechter wanneer de wederpartij woonplaats heeft in een niet-lidstaat. Hiermee wordt een uitzondering gemaakt op de hoofdregel dat voor de formele toepasselijkheid van de verordening de verweerder (gedaagde) woonplaats moet hebben op het grondgebied van een lidstaat.⁴⁴ In het Groenboek was het idee geopperd om het formele toepassingsgebied van de sommige bevoegdheidsgronden, waaronder de regel dat het gerecht van de plaats van uitvoering van de betrokken verbintenis uit overeenkomst bevoegd is (het huidige art. 7 lid 1 Brussel *Ibis*-Vo.) uit te breiden tot verweerders van buiten de EU.⁴⁵ Dit idee werd in het Commissievoorstel overgenomen, met het doel de toegang tot de rechter in de EU te waarborgen.⁴⁶ De verruiming van het formeel toepassingsgebied bleek echter politiek nog niet haalbaar en de definitieve beslissing hierover is op de lange baan geschoven.⁴⁷ De keuze om het formeel toepassingsgebied wel uit te breiden in

---

⁴² *Idem*, r.o. 35.

⁴³ A. Bonomi, 'Jurisdiction over Consumer Contracts', in: A. Dickinson & E. Lein (red.), *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford: Oxford University Press 2015, nr. 6.12.

⁴⁴ Zie ook art. 6 lid 1 Brussel *Ibis*-Vo. Een andere uitzondering staat in art. 17 lid 2, dat bepaalt dat indien de wederpartij van de consument geen woonplaats heeft in een lidstaat, maar wel een filiaal, agentschap of andere vestiging, hij voor geschillen die betrekking hebben op de exploitatie daarvan wordt geacht woonplaats te hebben op het grondgebied van die lidstaat. Deze uitzondering was ook al terug te vinden in het EEX-Verdrag en de Brussel I-Vo.

⁴⁵ Groenboek over de herziening van Verordening (EG) 44/2001 van de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, COM(2009)175 def., p. 5.

⁴⁶ Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (Herschikking), COM(2010)748 def., p. 8-9. Zie ook H. van Lith, 'Jurisdiction – General Provisions', in: A. Dickinson & E. Lein (red.), *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford: Oxford University Press 2015, nr. 3.27; P.A. Nielsen, 'The New Brussels I Regulation', *CMLR* 2013, p. 512-513.

⁴⁷ Zie art. 79 Brussel *Ibis*-Vo., waarin staat dat de Commissie uiterlijk in 2022 moet beoordelen of de bevoegdheidsregels ook zouden moeten worden uitgebreid tot verweerders die hun woonplaats hebben buiten de EU.

consumentenzaken – en overigens ook in arbeidszaken⁴⁸ – kan worden beschouwd als een compromis.⁴⁹

De uitbreiding van het toepassingsgebied in consumentenzaken heeft overigens voor de bevoegdheid van de Nederlandse rechter weinig gevolgen. Wanneer geen Europese of internationale jurisdictieregels van toepassing zijn, dient de rechter terug te vallen op de bevoegdheidsbepalingen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Art. 6 onderdeel d Rv bepaalt dat de Nederlandse rechter bevoegd is wanneer de consument in Nederland woonplaats of gewone verblijfplaats heeft, eveneens op voorwaarde dat sprake is van een actieve professionele wederpartij.

Een andere wijziging ten opzichte van de Brussel I-Vo. op het gebied van de consumentenbescherming is te vinden in art. 26 Brussel *Ibis*-Vo., waarin de stilzwijgende forumkeuze is geregeld. Op grond van deze bepaling is de rechter bevoegd indien de verweerder verschijnt in de procedure en de bevoegdheid van de rechter niet betwist.⁵⁰ Nieuw is dat de rechter op grond van lid 2 ambtshalve moet informeren of de verwerende consument weet dat hij het recht heeft om de bevoegdheid van een gerecht dat niet bevoegd is op grond van de consumentenbeschermende jurisdictieregels te betwisten en dat hij op de hoogte is van de gevolgen van het verschijnen of niet verschijnen in de procedure.⁵¹

4.1.2. Bevoegdheid wanneer consumentenovereenkomst ontbreekt

Indien geen sprake is van een consumentenovereenkomst in de zin van art. 17 lid 1 Brussel *Ibis*-Vo. moet worden teruggevallen op de algemene bevoegdheidsregels. Dit betekent dat er geen nadere beperkingen worden gesteld aan de forumkeuzevrijheid (art. 25) en dat – bij gebrek aan een forumkeuze – als hoofdregel geldt dat de rechter van de lidstaat van de woonplaats van de verweerder bevoegd is (art. 4). Indien wel sprake is van een overeenkomst tussen de professionele partij en de consument, maar niet is voldaan aan de vereisten van art. 17 lid 1 onderdeel a-c, dan geldt bovendien de alternatieve bevoegdheidsregel van art. 7 lid 1, waarin is bepaald dat naast de rechter van de lidstaat van de woonplaats van de verweerder de

---

⁴⁸ Zie art. 21 lid 2 Brussel *Ibis*-Vo.

⁴⁹ P.A. Nielsen, 'The New Brussels I Regulation', *CMLR* 2013, p. 513.

⁵⁰ Is er echter een andere rechter bevoegd op grond van art. 24 (exclusieve bevoegdheden), dan moet de rechter zich onbevoegd verklaren.

⁵¹ Onder de Brussel I-Vo. is een dergelijke verplichting door het HvJ afgewezen, zie HvJ EU 20 mei 2010, C-111/09, ECLI:EU:C:2010:290, r.o. 32 (*Bilas*).

rechter bevoegd is van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd.⁵²

Zoals gezegd zullen art. 17 e.v. Brussel *Ibis-Vo.* doorgaans niet van toepassing zijn in geval van productaansprakelijkheid. De bevoegdheid van de rechter zal in deze gevallen – indien geen sprake is van een (stilzwijgende) forumkeuze – moeten worden vastgesteld op basis van art. 4 en art. 7 lid 2. Deze laatste bepaling bevat een alternatieve bevoegdheidsgrond ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad voor het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan of zich kan voordoen. Al in 1976 bepaalde het Hof van Justitie dat in dit verband onderscheid moet worden gemaakt tussen het *Handlungsort* (plaats van schadeveroorzakende gebeurtenis) en het *Erfolgort* (plaats waar de schade zich voordoet), en dat, indien de schade op een andere plaats inwerkt dan waar de onrechtmatige daad is gepleegd, de rechters van beide plaatsen bevoegdheid kunnen aannemen.⁵³ In gevallen van productaansprakelijkheid moet het *Erfolgort* volgens het Hof worden gelokaliseerd op de ‘plaats waar de initiële schade is ingetreden bij het normale gebruik van het product voor het doel waarvoor het bestemd is’.⁵⁴ De plaats waar het product zelf is beschadigd, moet worden aangemerkt als het *Handlungsort*.⁵⁵

In het arrest *Kainz/Pantherwerke*⁵⁶ ging het Hof van Justitie nader in op de vraag waar het *Handlungsort* zich in geval van productaansprakelijkheid bevindt. De zaak betrof een in Oostenrijk woonachtige consument die een fiets had gekocht in een Oostenrijkse fietsenwinkel. De fiets was gemaakt door een in Duitsland gevestigde fabrikant. Tijdens een fietsrit in Duitsland kwam de consument ten val en raakte geblesseerd. Omdat de val te wijten zou zijn geweest aan een defect in de fiets, stelde de consument een vordering in tegen de Duitse fabrikant op grond van productaansprakelijkheid. Het was klip en klaar dat Duitsland het *Erfolgort* was, omdat de consument daar letsel opliep. De Duitse rechter was echter al bevoegd op grond van art. 4. Om te bepalen of er een alternatief bevoegde rechter was, moest daarom worden bepaald waar het *Handlungsort* gelegen was. De consument wilde de vordering graag instellen bij zijn eigen rechter en betoogde dat Oostenrijk de plaats van de

---

⁵² Recente uitspraken over de uitleg van deze bepaling zijn o.a. HvJ EU 9 juni 2011, C-87/10, ECLI:EU:C:2011:375 (*Electrosteel Europe*); HvJ EU 19 december 2013, C-9/12, ECLI:EU:C:2013:860 (*Corman-Collins*).

⁵³ HvJ EG 30 november 1976, 21/76, ECLI:EU:C:1976:166 (*Kalimijnen*).

⁵⁴ HvJ EG 16 juli 2007, C-189/08, ECLI:EU:C:2009:475, r.o. 32 (*Zuid-Chemie*).

⁵⁵ *Idem*, r.o. 27.

⁵⁶ HvJ EU 16 januari 2014, C-45/13, *TvC* 2015, afl. 1, p. 43, m.nt. M. Zilinsky.

schadeveroorzakende gebeurtenis was aangezien de fiets daar in het verkeer was gebracht door de fabrikant. Het Hof verwierp deze redenering en benadrukte dat de bescherming van de zwakkere partij juist geen doel is van deze bepaling.⁵⁷ Volgens het Hof was het *Handlungsort* gelegen op de plaats waar het product is vervaardigd, in dit geval Duitsland.⁵⁸

4.2. *Erkenning en tenuitvoerlegging: afschaffing exequatur en consumentenbescherming*

De regels ten aanzien van erkenning en tenuitvoerlegging zijn opgenomen in hoofdstuk III van de Brussel *Ibis*-Vo. De belangrijkste wijziging ten opzichte van de Brussel I-Vo. is de afschaffing van het exequatur.⁵⁹ Waar voorheen een vonnis uitvoerbaar moest worden verklaard in de lidstaat van tenuitvoerlegging, bepaalt art. 39 Brussel *Ibis*-Vo. dat een in een lidstaat gegeven beslissing die in die lidstaat uitvoerbaar is, ook in andere lidstaten uitvoerbaar is, zonder dat hiervoor een verklaring van uitvoerbaarheid is vereist. Wel moet de executerende partij een afschrift van de beslissing kunnen overleggen op grond waarvan de echtheid ervan kan worden vastgesteld, alsmede een certificaat dat is afgegeven door het gerecht van herkomst volgens het formulier van bijlage 1 van de verordening.

---

⁵⁷ Idem, r.o. 30. Zie ook HvJ EU 25 oktober 2012, C-133/11, ECLI:EU:C:2012:664, r.o. 46 (*Folien Fischer*).

⁵⁸ Het HvJ haakt nadrukkelijk niet aan bij art. 5 Rome II/Vo. dat de conflictregel bevat voor productaansprakelijkheid. Op grond van deze bepaling is het voor het toepasselijk recht wel relevant waar het product op de markt is gebracht, waar het slachtoffer zijn gewone verblijfplaats heeft en waar hij het product heeft verkregen. Hoewel de Europese wetgever samenhang heeft willen verzekeren tussen beide instrumenten, overwoog het HvJ dat de uitleg van de bepalingen van de Brussel I-Vo. steeds in overeenstemming moet zijn met het stelsel en de doelstellingen van deze verordening, welke niet identiek zijn aan die van de Rome II-Vo. De hoofdregel voor bevoegdheid is dat de rechter van de woonplaats van de gedaagde bevoegd is en het HvJ benadrukt dat aan uitzonderingen op deze regel een strikte interpretatie moet worden gegeven. Het doel van art. 7 lid 2 Brussel *Ibis*-Vo. is om een nuttige procesinrichting en daarmee een goede rechtsbedeling te bevorderen in het bijzonder wat betreft de bewijsvoering ten aanzien van de vaststelling van het gebrek in het product. Hiermee strookt dat de rechter van de plaats van vervaardiging, waar zich het feit heeft voorgedaan dat het product zelf heeft beschadigd, bevoegdheid toekomt. Bovendien voldoet deze bevoegdheid volgens het HvJ aan het vereiste van voorspelbaarheid, zowel voor de consument die de vordering instelt, als voor de gedaagde producent. Zie HvJ EU 16 januari 2014, C-45/13, r.o. 27-28, *TvC* 2015, afl. 1, p. 43, m.nt. M. Zilinsky (*Kainz/Patherwerke*).

⁵⁹ Zie uitgebreid o.a. P. Franzina, X.E. Kramer & J. Fitchen, 'The Recognition and Enforcement of Member State Judgments', in: A. Dickinson & E. Lein (red.), *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford: Oxford University Press 2015; X.E. Kramer, 'Cross-Border Enforcement and the Brussels I-bis Regulation: Towards a New Balance between Mutual Trust and National Control over Fundamental Rights', *NILR* 2013(3), p. 343-373; M.I. Hazelhorst & X.E. Kramer, 'Afschaffing van exequatur in Brussel I: daadwerkelijke verbetering of politiek gebaar?', *TCR* 2013, afl. 2, p. 37-46.

Dat de exequaturprocedure is afgeschaft onder de Brussel *Ibis*-Vo. betekent niet dat de executie van het vonnis per definitie doorgang vindt. De persoon jegens wie om tenuitvoerlegging wordt verzocht, kan ingevolge art. 46 een verzoek om weigering van de tenuitvoerlegging indienen. De weigeringsgronden zijn limitatief opgesomd in art. 45. Anders dan in het radicalere voorstel van de Commissie,⁶⁰ waarin de gronden om erkenning en tenuitvoerlegging te verhinderen flink waren ingeperkt, hebben de weigeringsgronden in de definitieve tekst geen grote transformatie ondergaan in vergelijking tot de Brussel I-Vo. Ook de mogelijkheid om erkenning en tenuitvoerlegging te weigeren wanneer de consumentenbeschermende bevoegdheidsbepalingen van de verordening zijn geschonden, is behouden gebleven. Nieuw ten opzichte van de Brussel I-Vo. en begrijpelijk gezien het doel van de bepaling – de bescherming van de zwakkere partij – is dat art. 45 lid 1 onderdeel e bepaalt dat deze weigeringsgrond alleen kan worden toegepast wanneer de consument verweerder is.⁶¹

Ten slotte rijst de vraag of de schending van de op de rechter in de lidstaat van herkomst rustende informatieplicht jegens de consument uit art. 26 lid 2 Brussel *Ibis*-Vo. (stilzwijgende forumkeuze) ook een weigeringsgrond oplevert.⁶² Hoewel art. 26 noch art. 45 de gevolgen van het niet nakomen van de informatieplicht regelt, is in de literatuur betoogd dat de stilzwijgende forumkeuze slechts een bevoegdheidsgrond oplevert wanneer de zwakkere partij zich bewust is van de consequenties van zijn gedrag en dat de niet-nakoming van de informatieplicht door de rechter een reden is om erkenning en/of tenuitvoerlegging te weigeren.⁶³

---

⁶⁰ Zie COM(2010)748 def., noot 46, p. 6-7 en 47-48.

⁶¹ Hetzelfde geldt voor de polishouder, verzekerde, begunstigde en benadeelde partij en werknemers wanneer de beschermende bevoegdheidsbepalingen voor respectievelijk verzekeringsovereenkomsten en arbeidsovereenkomsten van toepassing zijn. De verwijzing naar de categorie arbeidsovereenkomsten is nieuw ten opzichte van de Brussel I-Vo. en het EEX-Verdrag.

⁶² Zie boven, par. 4.1.2.

⁶³ Zie F. Garcimartin, 'Prorogation of Jurisdiction', in: A. Dickinson & E. Lein (red.), *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford: Oxford University Press 2015, nr. 9.111. Anders: J. Fitchen, 'The Recognition and Enforcement of Member State Judgments', in: A. Dickinson & E. Lein (red.), *The Brussels I Regulation Recast*, Oxford: Oxford University Press 2015, nr. 13.389, die van mening is dat als er al een remedie zou zijn tegen de schending van de informatieplicht, deze beschikbaar zou moeten zijn in de procedure in de lidstaat van herkomst en niet in de fase van tenuitvoerlegging. Hij wijst ook op het feit dat het voorstel van de Nederlandse delegatie om de schending van art. 26 lid 2 als weigeringsgrond in art. 45 op te nemen, niet geaccepteerd is.

5. Europese civiele procedures, ADR en ODR

In deze paragraaf worden achtereenvolgens de ontwikkelingen rond de Europese small-claims-procedure, de Europese betalingsbevelprocedure en de nieuwe Richtlijn ADR consumenten in samenhang met de Verordening ODR consumenten.

5.1. Europese small claims als remedie voor grensoverschrijdende consumentengeschillen

De Europese procedure voor geringe vorderingen (EPGV), vaak als Europese small-claims-procedure aangeduid, werd in 2009 ingevoerd.⁶⁴ Zij heeft tot doel de beslechting van grensoverschrijdende geschillen tot een bedrag van € 2000 te vergemakkelijken, te versnellen en goedkoper te maken, en is potentieel van groot belang voor consumentengeschillen.⁶⁵ De Europese procedure is optioneel ten opzichte van de bestaande nationale procedures in de lidstaten (art. 1 EPGV-Vo.). De procedure wordt gevoerd aan de hand van standaardformulieren, die als bijlagen bij de verordening zijn gevoegd, bij de op grond van de Brussel *Ibis*-Vo. internationaal bevoegde rechter.

Al snel na de invoering bleek dat deze procedure niet veel werd gebruikt en dit is tot op heden het geval. In Nederland wordt, evenals in veel andere lidstaten, niet precies geregistreerd om hoeveel zaken het per jaar gaat, maar uit onderzoek over de periode 2009-2012 bij acht van de toen nog negentien rechtbanken, bleek dat het om enkele tot enkele tientallen zaken per jaar per rechtbank gaat.⁶⁶ In rechtbanken met internationale bevoegdheid in luchtvaartzaken was enkele jaren geleden een flinke stijging waar te nemen ten gevolge van vertragingsschade, waarbij consumenten vaak vertegenwoordigd worden door het juridische adviesbureau *EUclaim*. De geringe populariteit van deze procedure lijkt te wijten aan de beperkte reikwijdte van de verordening, onbekendheid met deze procedure, en de kosten, risico's en praktische

---

⁶⁴ Verordening (EG) 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 17 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen, *PbEU* 2007, L 199/1.

⁶⁵ Zie ook X.E. Kramer, 'Vereenvoudiging van de geschillenbeslechting in consumentenzaken: de Europese small claims procedure en nationale initiatieven', *TvC* 2007, afl. 4, p. 111-121.

⁶⁶ X.E. Kramer, 'Ervaringen met Europese civiele procedures in Nederland: een terugblik en wenkend toekomstperspectief', *NtER* 2014, afl. 4, p. 104-105. Zie uitgebreid over deze procedure in Nederland: X.E. Kramer & E.A. Ontanu, 'The functioning of the European Small Claims Procedure in the Netherlands: normative and empirical reflections', *NIPR* 2013, afl. 3, p. 319-328.

hobbels verbonden aan het initiëren van een dergelijke procedure.⁶⁷

Er is de Europese Commissie veel aan gelegen om deze procedure succesvol te laten zijn. Zij vormt het procedurele sluitstuk van consumentenbescherming en is de eerste volwaardige eenvormige civiele procedure. Zo heeft de Commissie studies laten verrichten, expert meetings georganiseerd, een internetconsultatie gehouden, onder Litouws voorzitterschap een tweedaags seminar aan deze procedure gewijd, een e-learningmodule laten ontwikkelen en een reeks van trainingen voor rechters en andere professionals gefaciliteerd. Eind 2013 nam de Commissie een voorstel tot aanpassing van de verordening aan.⁶⁸ Dit beoogde belangrijke wijzigingen door te voeren, onder andere een verhoging van de grens voor deze procedure tot € 10 000, een verruiming van het begrip ‘grensoverschrijdende zaken’, een maximum voor het griffierecht, en uitbreiding van het gebruik van ICT.

In de onderhandelingen is het voorstel echter op veel punten afgezwakt en een aantal voorgestelde veranderingen bleek voor de lidstaten in het geheel niet acceptabel, zoals de verruiming tot allerlei zaken met een (potentiële) grensoverschrijdende dimensie en het maximum griffierecht.⁶⁹ De herziene verordening is in december 2015 aangenomen en zal op 14 juli 2017 toepasselijk worden.⁷⁰ De belangrijkste wijziging is dat de grens voor deze procedure wordt verhoogd naar van € 2000 naar € 5000. Een nieuw ingevoegd artikel bepaalt voorts dat de griffiekosten niet disproportioneel mogen zijn en dat het mogelijk moet zijn om deze op afstand te betalen (via een bankoverschrijving, creditcard of debitcard of via een directe afschrijving).⁷¹ Verder wordt elektronische betekening mogelijk (maar niet verplicht) gemaakt en wordt het gebruik van videoconferentie of andere technologische middelen voor een eventuele mondelinge behandeling uitgebreid,⁷² en worden tal van andere kleine aanpassingen doorgevoerd.

---

⁶⁷ Zie ook Kramer 2014, noot 66, p. 105-106.

⁶⁸ Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Verordening (EG) 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen en Verordening (EG) 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, COM(2013)794 def., 19 november 2013.

⁶⁹ Zie hierover Kramer 2014, noot 66, p. 107-108.

⁷⁰ Verordening (EU) 2015/2421 van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2015 tot wijziging van Verordening (EG) 861/2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen en Verordening (EG) 1896/2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, *PbEU* 2015, L 341/1.

⁷¹ Art. 15a nieuwe EPGV-Vo.

⁷² Door aanpassing van art. 8 (mondelinge behandeling) en art. 13 EPGV-Vo.

5.2. Europese betalingsbevelprocedure en consumentenbescherming

Een andere uniforme civiele procedure waar consumenten mee te maken kunnen krijgen is de Europese betalingsbevelprocedure (EBB-procedure).⁷³ Met deze procedure, die evenals de small-claims-procedure optioneel is, heeft de Europese wetgever beoogd de inning van grensoverschrijdende, niet-betwiste geldvorderingen te vergemakkelijken, te versnellen en goedkoper te maken. Ook binnen deze procedure wordt gewerkt met standaardformulieren. Kenmerkend voor de EBB-procedure is dat zij niet op tegenspraak wordt gevoerd; een Europees betalingsbevel wordt uitgevaardigd op verzoek van de crediteur, zonder dat de verweerder wordt gehoord. Op dat moment is het EBB echter nog niet uitvoerbaar. De verweerder kan uitvoerbaarverklaring voorkomen door een verweerschrift in te dienen, mits hij dat doet binnen 30 dagen nadat het EBB aan hem betekend is. Indien het verweerschrift tijdig is ingediend, wordt de procedure volgens het nationale burgerlijk procesrecht voortgezet dan wel op verzoek van de eiser gestaakt.

De EBB-procedure kan in grensoverschrijdende consumentenzaken zowel door de professionele partij als door de consument worden gebruikt. Op grond van art. 6 van de EBB-Vo. dient de bevoegdheid van de rechter te worden vastgesteld overeenkomstig de Brussel *Ibis*-Vo. Art. 6 lid 2 EBB-Vo. voegt hieraan toe dat indien de *verweerder* een consument is, deze uitsluitend kan worden opgeroepen voor het gerecht van zijn woonplaats. De EBB-Vo. definieert het begrip ‘consumentenovereenkomst’ ruimer dan de Brussel *Ibis*-Vo., namelijk als elke overeenkomst gesloten door een persoon voor een gebruik dat als niet-bedrijfsmatig of niet-beroepsmatig kan worden beschouwd. Of de wederpartij haar activiteiten verricht in of richt op de lidstaat van de consument is niet relevant.⁷⁴

Het Hof van Justitie heeft zich al verschillende keren gebogen over vragen aangaande de interpretatie van de EBB-Vo.⁷⁵ In het arrest *Szyrocka/SiGer Technologie GmbH*⁷⁶ overwoog het Hof dat de lijst met vereisten voor de afgifte van een EBB die in art. 7 staat, volledig en

---

⁷³ Verordening (EG) 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure, *PbEU* 2006, L 399/1.

⁷⁴ Zie ook X.E. Kramer, *Eenvormige Europese procedures voor de inning van vorderingen. De Europese betalingsbevelprocedure en de Europese procedure voor geringe vorderingen*, Deventer: Kluwer 2007, p. 37.

⁷⁵ Zie o.a. HvJ EU 13 juni 2013, C-144/12, ECLI:EU:C:2013:393 (*Goldbet Sportwetten*); HvJ EU 21 maart 2013, C-324/12, ECLI:EU:C:2013:205 (*Novontech-Zala*); HvJ EU 22 oktober 2015, C-245/14, ECLI:EU:C:2015:715 (*Thomas Cook*).

⁷⁶ HvJ EU 13 december 2012, C-215/11, *TvC* 2013, afl. 6, p. 285-293, m.nt. L.M. van Bochove en E.A. Ontanu.

uitputtend is; lidstaten mogen in hun nationale procesrecht geen aanvullende voorwaarden formuleren.⁷⁷ In de gevoegde zaken *eco cosmetics* en *Raiffeisenbank*⁷⁸ stond de uitleg van de minimumnormen voor betekening van een EBB centraal. Het Hof overwoog dat de termijn waarbinnen verweer gevoerd moet worden pas begint te lopen wanneer het betalingsbevel overeenkomstig de normen van art. 13-15 aan de verweerder is betekend of ter kennis is gebracht. De verweerder moet de mogelijkheid hebben om tegen onregelmatigheden in de betekening op te komen, ook indien deze pas aan het licht komen nadat het EBB uitvoerbaar is verklaard. Worden de onregelmatigheden ‘genoegzaam’ aangetoond, dan is de uitvoerbaarverklaring ongeldig.⁷⁹

Empirisch onderzoek laat zien dat de EBB-procedure, net als de EPGV, in Nederland weinig wordt gebruikt – in de periode 2009-2011 tussen de 300 en 400 procedures per jaar.⁸⁰ Als belangrijke oorzaken kunnen worden genoemd de onbekendheid met de procedure en het goed functioneren van de nationale verstekprocedure.⁸¹ Bovendien kent de EBB-procedure in Nederland een vrij lange doorlooptijd. Deze is met gemiddeld vijf maanden⁸² veel langer dan de termijn van 30 dagen die in art. 12 EBB-Vo. staat vermeld. Statistieken van de Europese Unie over het gebruik van de EBB-procedure tonen aan dat Nederland op dit punt niet alleen slechter scoort dan landen als België, Luxemburg, Duitsland en Frankrijk; ook Griekenland en Bulgarije kennen aanzienlijk kortere doorlooptijden.⁸³ Het valt echter te betwijfelen of een grotere bekendheid en een snellere doorloop het gebruik van de procedure in de toekomst zullen doen toenemen nu een belangrijk voordeel van de EBB-procedure ten opzichte van de nationale procedures – de uitvoerbaarheid van het betalingsbevel in de andere lidstaten zonder exequatur – met de invoering van de Brussel *Ibis*-Vo. is weggevallen.

Ten gevolge van de nieuwe EPGV-Vo. zal ook een kleine wijziging in de EBB-Vo. worden doorgevoerd.⁸⁴ Art. 17 van de EBB-Vo. zal in die zin worden gewijzigd dat na het voeren van

---

⁷⁷ Idem, r.o. 31-32.

⁷⁸ HvJ EU 4 september 2014, gevoegde zaken C-119/13 en C-120/13, ECLI:EU:C:2014:2144.

⁷⁹ Idem, r.o. 49.

⁸⁰ Zie X.E. Kramer e.a., *Verkrijging van een executoriale titel in incasso zaken*, Den Haag: WODC 2012, p. 113, wodc.nl/images/2105-volledige-tekst_tcm44-485750.pdf.

⁸¹ Zie ook Kramer 2014, noot 66, p. 108.

⁸² Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee on the application of Regulation (EC) 1896/2006 of the European Parliament and of the Council creating a European Order for Payment Procedure, COM(2015)495 def., p. 14.

⁸³ Idem, p. 13-14.

⁸⁴ Zie par. 5.1.

verweer de procedure ofwel als EPGV zal worden voortgezet ofwel als een procedure conform het nationale recht.

5.3. ADR-richtlijn en ODR-verordening

Tot slot wordt op deze plek kort stilgestaan bij de nieuwe Richtlijn ADR consumenten⁸⁵ in samenhang de Verordening ODR consumenten,⁸⁶ welke in 2013 zijn vastgesteld. De richtlijn is uitgebreid aan bod geweest in *TvC* 2015, afl. 5 (themanummer). Een belangrijk verschil met de hierboven genoemde verordeningen van eenvormig Europees procesrecht, is dat de ADR- en ODR-instrumenten zowel op grensoverschrijdende als op nationale geschillen toepasselijk zijn.⁸⁷ Zij zijn tot stand gebracht op basis van art. 114 VWEU, dat niet de beperking tot ‘zaken met grensoverschrijdende gevolgen’ kent, in tegenstelling tot art. 81 VWEU dat de grondslag biedt voor het ipr en de hierboven behandelde eenvormige procedures. Deze nieuwe instrumenten moeten worden bezien in het kader van de wens van de Europese Commissie om de toegang tot buitengerechtelijke procedures en de kwaliteit van deze procedures te verbeteren. Zij gaan daarmee veel verder dan de Mediationrichtlijn van 2008, die slechts enkele algemene regels formuleert en beperkt is tot grensoverschrijdende geschillen.⁸⁸

De Richtlijn ADR consumenten is, evenals de Verordening ODR consumenten, toepasselijk vanaf 9 januari 2016 en de richtlijn diende uiterlijk op 9 juli 2015 te zijn omgezet. In Nederland is zij geïmplementeerd in de Implementatiewet buitengerechtelijke geschillenbeslechting consumenten, waarin tevens uitvoering wordt gegeven aan de Verordening ODR consumenten.⁸⁹ De richtlijn verplicht de lidstaten voor alle

---

⁸⁵ Richtlijn 2013/11/EU betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG (Richtlijn ADR consumenten), *PbEU* 2013, L 165/63.

⁸⁶ Verordening (EU) 524/2013 betreffende onlinebeslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG (Verordening ODR consumenten), *PbEU* 2013, L 165/1.

⁸⁷ Art. 2 Richtlijn ADR consumenten en art. 2 Verordening ODR consumenten.

⁸⁸ Richtlijn 2008/52/EG betreffende bepaalde aspecten van bemiddeling/mediation in burgerlijke en handelszaken, *PbEU* 2008, L 136/3.

⁸⁹ Wet van 16 april 2015 tot implementatie van de Richtlijn 2013/11/EU van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende alternatieve beslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG en uitvoering van de Verordening (EU) 524/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende onlinebeslechting van consumentengeschillen en tot wijziging van Verordening (EG) 2006/2004 en Richtlijn 2009/22/EG (Implementatiewet buitengerechtelijke

consumentengeschillen een ADR-entiteit beschikbaar te hebben en biedt een raamwerk voor de (kwaliteits)eisen waaraan ADR-entiteiten en de ADR-procedure moet voldoen. Nederland had, ook in vergelijking met andere lidstaten al een hoge ADR-dekkingsgraad met de verschillende commissies binnen de Stichting Geschillencommissies voor Consumentenzaken (SGC), de Stichting Klachteninstituut financiële dienstverlening (Kifid) en de Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen (SKGZ). In de implementatiewet wordt nauw aangesloten bij de bestaande structuur van de SGC en binnen de SGC is voorzien in een algemene commissie ('vangnetinstantie') die fungeert als vangnet voor de gevallen waarin er geen bijzondere geschillencommissie bestaat. Een ander belangrijk punt van de richtlijn is dat de uitkomst binnen 90 kalenderdagen beschikbaar moet zijn,⁹⁰ waardoor de daadwerkelijke gemiddelde afhandelingstermijn in Nederland vooralsnog wat te lang is.⁹¹

De Verordening ODR consumenten completeert het Europese ADR-landschap met de oprichting van een ODR-platform voor de online beslechting van geschillen. Het platform is sinds 9 januari 2016 operationeel en vanaf 15 februari 2016 toegankelijk voor consumenten en handelaren. Deze verordening is specifiek van belang voor grensoverschrijdende geschillen,⁹² omdat in die geschillen de weg naar ADR gecompliceerder is door de grote onderlinge verschillen tussen lidstaten, beperkte competentie van sommige ADR-entiteiten, onbekendheid met buitenlandse ADR-entiteiten en taalobstakels. Zij is alleen toepasselijk op via internet gesloten overeenkomsten.⁹³ De klacht kan via dit platform worden ingediend en wordt doorgestuurd naar de wederpartij en uiteindelijk de ADR-entiteit; de bestaande ADR-entiteiten in de lidstaten zijn op grond van de richtlijn aangemeld bij de Commissie.⁹⁴ De ADR-entiteit communiceert via dit kanaal ook weer de uitkomst. In Nederland is de SGC sinds 2011 al volledig gedigitaliseerd en bestaat de nodige infrastructuur dus al. Een vertaalfunctie op het elektronisch platform moet de taalbarrières inherent aan grensoverschrijdende geschillenbeslechting overwinnen. Als contactpunt voor vragen over en

---

geschillenbeslechting consumenten), *Stb.* 2015, 160.

⁹⁰ Art. 8 onderdeel e Richtlijn ADR consumenten. Zie ook art. 10 onderdeel a Verordening ODR consumenten.

⁹¹ Zie hierover E. Verhage, 'ADR en ODR voor consumentenzaken in beweging. Enige juridische implicaties van de Europese ADR-richtlijn en ODR-verordening voor het Nederlandse ADR-landschap', *Nederlands-Vlaams tijdschrift voor Mediation en conflictmanagement* 2014, p. 25-27.

⁹² Het oorspronkelijke Commissievoorstel was zelfs beperkt tot grensoverschrijdende zaken. In overwegingen 4, 7 en 11 van de Verordening ODR consumenten wordt het specifieke belang voor grensoverschrijdende zaken onderstreept.

⁹³ Art. 2 lid 1 Verordening ODR consumenten.

⁹⁴ Zie art. 20 lid 2 Richtlijn ADR consumenten.

problemen met grensoverschrijdende geschillen is het Europees consumentencentrum aangewezen.

6. Tot besluit

Het internationaal privaot- en procesrecht is een rechtsgebied dat nog steeds sterk in beweging is en waarbij de invloed van ‘Europa’ moeilijk kan worden overschat. Op het deelterrein van het consumentenrecht hebben zich de afgelopen jaren belangrijke ontwikkelingen voorgedaan. Daarbij kunnen met name worden genoemd de uitbreiding van het formele toepassingsgebied van de beschermende bevoegdheidsbepalingen voor consumenten in de Brussel *Ibis*-Vo. en de gewijzigde definitie van het begrip ‘consumentenovereenkomst’, mede als gevolg van de rechtspraak van het Hof van Justitie, waardoor een verschuiving heeft plaatsgevonden van bescherming van de passieve consument naar bescherming van de consument tegen een actieve professionele wederpartij. Daarnaast kan worden gewezen op de ontwikkeling van eenvormige Europese procedures die erop gericht zijn het procederen in grensoverschrijdende gevallen te vergemakkelijken, te versnellen en goedkoper te maken, ook voor de consument. Hoewel de eenvormige procedures tot nu toe slechts een beperkte populariteit genieten, zal de aanstaande verruiming van het toepassingsgebied van de EPGV-Vo. – die over ongeveer anderhalf jaar haar beslag zal krijgen – wellicht een nieuwe impuls geven aan het gebruik van de Europese small-claims-procedure en de toegang van consumenten tot de rechter verbeteren. Tot slot wachten wij met grote belangstelling de eerste ervaringen met het ODR-platform af.